

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1989

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
226

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 540

Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Ιστορίας της ΣΤ' τάξεως του Δημοτικού Σχολείου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις των άρθρων 4 (παράγραφος 11, περίπτωση ε') και 24 παράγραφος 2 περίπτωση γ' του Ν. 1566/1985.
2. Την αριθ. 12/1988 πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
3. Την αριθ. 438/89 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της Ιστορίας της ΣΤ' τάξεως του Δημοτικού Σχολείου.

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι να βοηθήσει τα παιδιά
- να έρθουν σε πρώτη γνωριμία με τον ιστορικό βίο του ελληνικού έθνους και της ιδιαίτερης πατρίδας τους
 - να πάρουν μια γενική εικόνα των πιο σημαντικών γεγονότων από την παγκόσμια ιστορία, εκείνων που συνδέονται με την ελληνική ή διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο για τις τύχες του κόσμου
 - να έχουν μια πρώτη εξοικείωση με τον ιστορικό τρόπο σκέψης για την κατανόηση των αιτιωδών σχέσεων που διέπουν τα ιστορικά φαινόμενα
 - να κατανοήσουν την ιστορική συνέπεια του Έθνους και την προσφορά του στην εξέλιξη του πολιτισμού
 - να ασκηθούν στον τρόπο εργασίας και τις τεχνικές που προσιδιάζουν στην ιστορική επιστήμη (συλλογή, ταξινόμηση και έλεγχος ιστορικού υλικού, ερμηνεία χαρτών και σχεδιαγραμμάτων, διατύπωση και επαλήθευση υποθέσεων, συναγωγή αρχών κ.λπ.)
 - να αναπτύξουν εποικοδομητική στάση απέναντι στην ιστορική μάθηση (περιέργεια και ενδιαφέρον, πνεύμα αντικειμενικότητας, επιθυμία και διεύρυνση των ιστορικών τους γνώσεων)
 - να αξιολογούν σωστά και να φρονιματίζονται από τις δημιουργικές πράξεις, αλλά και από τα σφάλματα των παλαιότερων, ώστε να αναπτύξουν τη δυνατότητά τους για συνειδητή και ελεύθερη συμμετοχή στη ζωή του λαού μας και στην ευρύτερη κοινότητα των εθνών
 - να αναπτύξουν το συναίσθημα της αγάπης προς την πατρίδα και τα δημοκρατικά ιδεώδη.

II. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Ό,τι ξεχωρίζει την Ιστορία από τις άλλες επιστήμες που ασχολούνται με τον άνθρωπο είναι το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δείχνει για τη σχέση προηγούμενου επομένου, δηλαδή τη σχέση αιτίας και αποτελέσματος. Ιστορία είναι η σπουδή μιας διαδοχής προσώπων, γεγονότων, καταστάσεων, ιδεών και κοινωνικών δομών που συμβαίνουν σε μια ροή του χρόνου.

2. Η ιστορία είναι μέσον με το οποίο οι λαοί μελετούν το παρελθόν τους, εξασφαλίζουν τη συνέχειά τους και διατηρούν τα ιδανικά και την παράδοσή τους. Από την αυτή του πολιτισμού σχεδόν σε κάθε κοινωνία η Ιστορία έχει θεωρηθεί ότι διδάσκει τον πολίτη τις κοινές αρετές της συλλογικής ζωής.

3. Κάθε γεγονός είναι ξεχωριστό, αλλά συνδέεται με τα προηγούμενα και τα επόμενα μ' ένα περίπλοκο δίκτυο αιτίας - αποτελέσματος, τυχαίου - αναγκαίου, όχι με το νόημα φυσικής αναγκαιότητας αλλά σε συνάρτησή με την ελεύθερη ανθρώπινη παρέμβαση. Το μοναδικό παρόν, ακριβώς όπως και κάθε μοναδικό σημείο στο παρελθόν, είναι ακατανόητο αν δε συνδεθεί με την ιστορία του, δηλαδή με το πως συντελέστηκε μέσα στις ειδικές κάθε φορά συνθήκες.

4. Ο τρόπος του σκέπτεσθαι βασίζεται, συνειδητά ή ασυνειδητά, στη συγκέντρωση εμπειριών από το παρελθόν. Οι άνθρωποι έχουν τη μοναδική ικανότητα να ενσωματώνουν στις προσωπικές τους εμπειρίες όχι μόνο τις εμπειρίες των συγχρόνων τους αλλά και εκείνες των προηγούμενων γενεών. Μ' άλλα λόγια ο άνθρωπος έχει ένα εξαιρετικό προσόν, που τον διακρίνει από τα άλλα έμβια όντα και του δίνει τη δυνατότητα να κατανοεί καλύτερα το παρόν με τη μελέτη του παρελθόντος κι έτσι να προετοιμάζεται να αντιμετωπίσει το μέλλον.

5. Ποτέ δύο γεγονότα στη ροή της ιστορίας δεν είναι ακριβώς όμοια. Η ομοιότητα όμως κάποιων ιστορικών σχημάτων παρέχει στα άτομα και στις ομάδες την εντύπωση ότι τα γεγονότα επαναλαμβάνονται. Αυτή η σύγχυση προέρχεται από την αναγνώριση των ομοίων στοιχείων μέσα σε ένα γεγονός, ή μια κατάσταση.

6. Οι κοινωνικές αξίες δε βασίζονται σε ένα μοναδικό πρότυπο, αλλά διαφοροποιούνται αισθητά από τόπο σε τόπο, από εποχή σε εποχή και από ομάδα σε ομάδα, ανάλογα με τις συνθήκες της ζωής τους και τις ανάγκες τους, καθώς ο χρόνος κυλά, οι καταστάσεις αλλάζουν και μαζί τους μεταβάλλονται πολλές «στάσεις» και πεποιθήσεις. Αυτοί οι διαφορετικοί τρόποι και οι διαφορετικές στάσεις με τους οποίους αντιμετωπίζουμε και ερμηνεύουμε τη ζωή, μπορεί να θεωρηθούν ως σημεία αναφοράς. Συγχρόνως όμως θα πρέπει να πούμε ότι ορισμένες πεποιθήσεις και στάσεις που διαμορφώθηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, παραμένουν ίδιες ή περίπου ίδιες από γενιά σε γενιά.

7. Οι ιστορικές πηγές πρέπει να έχουν εξωτερική και εσωτερική αξιοπιστία. Με το πρώτο εννοούμε τη γνησιότητα και χρονολόγησή τους, με το δεύτερο τη σύγκριση και επιβεβαίωσή τους.

8. Ένα μεγάλο μέρος από τις ιστορικές πηγές εκφράζει, σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον, τις απόψεις ή επιλογές εκείνων που τις διαφύλαξαν.

9. Στην ιδανική περίπτωση η Ιστορία ως επιστήμη φέρνει μαζί και συνθέτει όλους τους άλλους τομείς γνώσεων και τις ποικίλες αναλύσεις τους. Και ως μάθημα έχει τόσο πλατιά όρια που της επιτρέπουν να μελετά την περίπλοκη αλληλεπίδραση των κινήτρων, τις αιτίες, τις συγκυρίες και να αποκαλύπτει την ουσία των γεγονότων στη ζωή του ανθρώπου.

III. ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΓΕΝΙΚΕΥΣΕΙΣ

- Ο άνθρωπος είναι ικανός να φτιάχνει εργαλεία, να αναπτύσσει τεχνολογία και να δημιουργεί πολιτισμό και με τον τρόπο αυτό να διαμορφώνει τους όρους της ζωής του.
- Οι άνθρωποι, για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους:

- ζουν και εργάζονται σε μικρές ή μεγάλες ομάδες
- κάνουν χρήση των φυσικών πόρων που τους είναι προσίτοι
- προσαρμόζονται στις συνθήκες του περιβάλλοντος ή το προσαρμόζουν στα δικά τους μέτρα
- προσαρμόζονται στις συνθήκες του περιβάλλοντος, το προσαρμόζουν στα δικά τους μέτρα ή αλλάζουν περιβάλλον.

- Η πολιτιστική εξέλιξη είναι προϊόν σταθερής, μακροχρόνιας και σκληρής πάλης του ανθρώπου για την κατάκτηση της φύσης και την υπερνίκηση δυνάμεων που στέκουν εμπόδιο στην πρόοδο προς έναν επιθυμητό κόσμο.

- Οι ανθρώπινες ομάδες αναπτύσσουν συστήματα αξιών, που ρυθμίζουν την ομαδική και την ατομική συμπεριφορά.

- Οι διάφοροι λαοί ανέπτυξαν διαφορετικούς πολιτισμούς και συστήματα αξιών στα πλαίσια διαφορετικών φυσικών και ιστορικών συνθηκών (θρησκευτικών, κοινωνικών, οικονομικών κτλ).

- Οι λαοί σε όλες τις εποχές αγωνίστηκαν να διασφαλίσουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, που είχαν ως τότε κατακτήσει.

- Οι κατακτητές με τη βία επιβάλλονται πρόσκαιρα μόνο. Οι κατακτημένοι αργά ή γρήγορα ξεσηκώνονται, για να κερδίζουν πάλι την ανεξαρτησία τους.

- Ο οικονομικός, ο κοινωνικός και ο ιδεολογικός παράγοντας επιδρούν στην εξέλιξη των γεγονότων (θρησκευτικών, κοινωνικών, οικονομικών κτλ).

- Οι εμφύλιες διαμάχες ζημιώνουν μια κοινωνία ή μια χώρα.

- Το ιστορικό παρελθόν κάθε λαού επηρεάζει το παρόν και το μέλλον του.

- Τα ιστορικά γεγονότα χαρακτηρίζονται από περίπλοκες αιτιώδεις σχέσεις.

- Στη διαδρομή των αιώνων και μέχρι σήμερα ορισμένα γεγονότα έχουν σταθεί αποφασιστικοί σταθμοί στην πορεία της ανθρωπότητας (κοσμοϊστορικά γεγονότα).

- Ο ελληνικός λαός, ένας από τους αρχαιότερους και πιο ζωντανούς λαούς του κόσμου, έχει αποκρυσταλλώσει την εθνική του φυσιογνωμία με βάση τις αξίες που διαμόρφωσε κατά τη μακραίωνη ιστορική του πορεία.

- Λαοί όπως ο ελληνικός, που δημιούργησαν υψηλής ποιότητας πολιτισμό, άσκησαν ευεργετική επίδραση στην ανθρωπότητα.

IV. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Κατά τη διαπραγμάτευση των ιστορικών θεμάτων:

- Έμφαση δίνεται στις ειρηνικές περιόδους και την πολιτιστική δραστηριότητα χωρίς όμως να παραλείπονται και οι πόλεμοι με τις ιδιαίτερες επιπτώσεις τους.

- Εξαιρούνται σε κάθε πρόσφορη περίπτωση οι αγώνες για την πατρίδα, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη.

- Η προσέγγιση γίνεται με γνώμονα τον απαλλαγμένο από μισαλλοδοξία πατριωτισμό σε αρμονική σύζευξη με το πνεύμα συναδέλφωσης των λαών.

- Εξαιρείται η προσφορά ανθρώπων και ομάδων που ευεργέτησαν το κοινωνικό σύνολο.

- Αρχετές ενότητες αφιερώνονται στην περιγραφή της ζωής, των ασχολιών και των συνθηκών των ανθρώπων σε κάθε ιστορική περίοδο.

- Η χρονική προοπτική είναι απαραίτητη για την ερμηνεία των ιστορικών γεγονότων.

- Όπου είναι δυνατό γίνεται σύνδεση του θέματος με τα γεγονότα του παρόντος.

- Περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατόν η παράθεση χρονολογιών, τοπωνυμίων και ονομάτων.

- Γίνεται παράθεση κατάλληλων αποσπασμάτων από πηγές με σκοπό την προσέλκυση του ενδιαφέροντος, την καλλιέργεια της τάσης για έγκυρη πληροφόρηση και την εμπλοκή του παιδιού στην προβληματική της δημιουργίας των γεγονότων.

Γενικές ενότητες
(α)

Επιδιώξεις
(β)

Μερικότερες ενότητες
(γ)

Στόχοι
(δ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μαθητές:

- Να επαναφέρουν στη μνήμη τους κάποια σημαντικά γεγονότα της Ιστορίας που διδάχτηκαν στην Ε' τάξης.

- Να προϋποθέσουν για το περιεχόμενο της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

- Να γνωρίσουν κάποια σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στην Ευρώπη, όταν η Ελλάδα βρισκόταν υπό τον τουρκικό ζυγό.

1. Τι μάθαμε στην ιστορία της Ε' τάξης. Τι θα μάθουμε στην ιστορία της ΣΤ' τάξης

2. Η Ευρώπη στα χρόνια που η Ελλάδα στέναζε κάτω από τη σκλαβιά (ανακάλυψη τυπογραφίας, ανακάλυψης νέων χωρών, Αναγέννηση, Διαφωτισμός, Γαλλική Επανάσταση, πόλεμοι του Ναπολέοντα, Ιερή Συμμαχία).

3. Η Οθωμανική αυτοκρατορία (Η επέκταση, η οργάνωση και η παρακμή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας).

Οι μαθητές:

- Να ανακαλέσουν στη μνήμη τους και να συζητήσουν γεγονότα και καταστάσεις, με τα οποία ασχολήθηκαν στο μάθημα της ιστορίας της Ε' τάξης.

- Να σχηματίσουν μια πρώτη αντίληψη των περιόδων στις οποίες διακρίνουμε τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας.

- Να συσχετίσουν την ονομασία κάθε περιόδου με τα χαρακτηριστικά γεγονότα της.

- Να υπολογίσουν, με τη βοήθεια της ιστορικής γραμμής, τη χρονική διάρκεια των περιόδων της νεότερης ιστορίας μας.

- Να συνειδητοποιήσουν ότι τα διάφορα πολεμικά, πολιτικά, οικονομικά, θρησκευτικά κ.λπ. γεγονότα αλληλοεπηρεάζονται κι έχουν επιπτώσεις στον τρόπο ζωής των ανθρώπων.

- Να γνωρίσουν (συνοπτικά) σημαντικά γεγονότα που σημειώθηκαν στην Ευρώπη.

- Να αντιληφθούν την αλληλεπίδραση αυτών των γεγονότων.

- Να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις των γεγονότων αυτών στη ζωή των ανθρώπων.

- Να προβληματιστούν για την επίδραση που θα είχαν στη ζωή των σκλαβωμένων Ελλήνων τα γεγονότα στην Ευρώπη.

Να γνωρίσουν την έκταση που κατέλαβε το οθωμανικό κράτος, την οργάνωσή του και την παρακμή που αρχίζει να παρουσιάζει στα τέλη του 17ου αιώνα.

- Να αιτιολογήσουν την απόλυτη συγκέντρωση εξουσίας και πλούτου στο πρόσωπο του σουλτάνου και τους διαδοχικούς επεκτατικούς πολέμους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ (1453-1821)

Οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν στις τουρκοκρατούμενες και λατινοκρατούμενες περιοχές της Ελλάδας.

- Να διακρίνουν τις δυνάμεις που συντέλεσαν στη διατήρηση του ελληνισμού κατά τη μακραίωνη δουλεία.

αίες ενότητες.
(α)Επιδιώξεις
(β)Μερισσότερες ενότητες
(γ)Στόχοι
(δ)

(Πελοπόννησος: Στρατηγικό σχέδιο Κολοκοτρώνη: Καλαμάτα - Βαλιέται - Τριπολιτάς.
Στερεά: Τουρκική αντεπίθεση.
Ο. Βρυώνης: Ήπειρος - Αλαμάνια, Γραβιά, Βρυσακιά - Αττική.
Μπαϊράμ: Μακεδονία - Βασιλική.
Νησιά: Ναυτικό κατόρθωμα στην Ερεσσό).

20. Η Επανάσταση εδραιώνεται.
(Θάνατος Αλή, Τέλος τουρκικού εμφυλίου πολέμου.

- Τουρκικό σχέδιο: Επίθεση με δύο στρατιές από Γιάννενα (Δυτ. Ελλάδα) και Λάρισα (Α. Ελλάδα).

Δυτικά Ελλάδα: Κίνδυνος για το Σούλι. Αποστολή Μ. Μπότσαρη. Ο Μαυροκορδάτος αρχηγός. Πέτα. Α' Πολιορκία Μεσολογγίου.

Ανατολική Ελλάδα: Αντικατάσταση Χουρσίτ από Δράμαλη: Λάρισα - Λαμία - Λιβαδιά - Θήβα - Κόρινθος - Άργος - Δερβενάκια.

Νησιά: Καταστροφή Χίου. Ανατίναξη τουρκικής ναυαρχίδας).

21. Εσωτερικές διαμάχες.

(Πολιτικά πάθη - ανταγωνισμοί).

Συνδυασμένη προσπάθεια των Τούρκων στο Μεσολόγγι.

Ο Βουώνης από Αμφιλοχία και Μουσταχίμπεης από Άγραφα.

Ελληνική αντίδραση. Καταδρομική ενέργεια Μ. Μπότσαρη - θάνατός του.

Απολογισμός α' φάσης: Επαναστατική ορμή, γιουρούσια, πολυαρχία, απειθαρχία, λεηλασίες, λάθη τακτικής, κακός ανεφοδιασμός έλλειψη ιππικού, πυροβολικού, απροσπορία για δημιουργία τακτικού στρατού).

22. Οι Έλληνες αποκτούν κυβέρνηση (Πρώτοι τοπικοί οργανισμοί: Πελοπόννησος, Ανατολική Στερεά, Δυτική Στερεά).

Α' Εθνοσυνέλευση (1.1.1822)

Δυσχέρειες ανταγωνισμοί

Β' Εθνοσυνέλευση (1823)

23. Οι μεγάλες δυνάμεις απέναντι στον ελληνικό αγώνα.

(Η αντίθεση της Ιεράς συμμαχίας (Λάιμπαχ 1821)

Η ουδέτερη στάση της Ρωσίας (1821)

Η απομάκρυνση του Καποδίστρια με ενέργειες του Μέτερνιχ) (Βερόνα 1822).

Η ευνοϊκή αγγλική πολιτική (Κάνιγκ 1823).

Η αλλαγή της στάσης της Ρωσίας (1823).

Φιλελληνισμός).

24. Τουρκοαιγυπτιακή σύμπραξη - ο αγώνας στη θάλασσα (1824)

(Το τουρκοαιγυπτιακό σχέδιο, εμφύλιος πόλεμος, καταστροφές ελληνικών νησιών - Κρήτη, Κάσος, Ψάρα, νίκες ελληνικού στόλου - Σάμος, Γέροντας).

25. Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο (1825)

(Πρώτες επιτυχίες του Ιμπραήμ, λάθη της κυβέρνησης, Μανιάκι. Ο Ιμπραήμ

τυχίες της επανάστασης στον στρατιωτικό τομέα.

- Να γνωρίσουν το σχέδιο του Κολοκοτρώνη και να συσχετίσουν την αντίσταση στη Στερεά Ελλάδα και τις επιτυχίες στη θάλασσα με την εδραίωση της επανάστασης στην Πελοπόννησο.

- Να παραλληλίσουν κάποια γεγονότα με ανάλογα του παρελθόντος.

- Να εκτιμήσουν τη σημασία της ομόνοιας και συνεργασίας καθώς και την ιδιαίτερη συμβολή κάποιων στρατιωτικών ηγετών.

- Να γνωρίσουν τις καταστροφές, τις αποτυχίες αλλά και τις επιτυχίες του δεύτερου χρόνου της επανάστασης.

- Να γνωρίσουν το τουρκικό σχέδιο για την κατάπνιξη της επανάστασης.

- Να διακρίνουν τους λόγους της καταστροφής του Δράμαλη και της νικηφόρας αντίστασης του Μεσολογγίου.

- Να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις που είχαν τα γεγονότα αυτής της χρονιάς στην εξέλιξη του αγώνα.

21. Να γνωρίσουν τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν μεταξύ των Ελλήνων.

- Να διακρίνουν τα θετικά και τ' αρνητικά αποτελέσματα της πρώτης φάσης του αγώνα.

- Να εκτιμήσουν την προσφορά του Μ. Μπότσαρη.

- Να εκτιμήσουν τις συνέπειες που είχαν οι εμφύλιες διαμάχες στην εξέλιξη του αγώνα.

- Να γνωρίσουν τις πρώτες απόπειρες για σχηματισμό κυβέρνησης.

- Να κατανοήσουν τις δυσκολίες που δημιουργούσαν στον αγώνα οι τοπικές κυβερνήσεις.

- Να κατανοήσουν τη σημασία δημιουργίας κεντρικής κυβέρνησης μέσω των εθνοσυνελεύσεων.

- Να γνωρίσουν τη στάση των μεγάλων δυνάμεων απέναντι στον αγώνα.

- Να συνειδητοποιήσουν το ρόλο που έπαιξαν οι μεγάλες δυνάμεις.

- Να εκτιμήσουν τους λόγους που οδήγησαν στην αλλαγή της αρχικής τους στάσης.

- Να γνωρίσουν τα κύρια σημεία της τουρκοαιγυπτιακής συμφωνίας και τα σημαντικότερα γεγονότα κατά το τέταρτο έτος της επανάστασης.

- Να κατανοήσουν τους εξωτερικούς και εσωτερικούς κινδύνους που απειλούσαν την επανάσταση.

- Να προβληματιστούν για το αν οι καταστροφές των νησιών ήταν αναπόφευκτες και να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις από τις νίκες του ελληνικού στόλου.

- Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα γεγονότα του πέμπτου έτους της επανάστασης.

- Να διακρίνουν τα σφάλματα της κυβέρνησης και τις συνέπειές τους.

Γενικές ενότητες
(α)Επιδιώξεις
(β)Μερικότερες ενότητες
(γ)Στόχοι
(δ)

τουρκικός πόλεμος - 1877 - συνθήκης Αγ. Στεφάνου, συνέδριο Βερολίνου, Προσάρτηση Θεσσαλίας και περιοχής Άρτας).
β. Εσωτερικές εξελίξεις.
(Έργα υποδομής, πτώχευση, ελληνοτουρκικός πόλεμος 1897, Κρητικό ζήτημα, επανάσταση Νεοτούρκων και Γουδιού).

προκάλεσαν τις αλλαγές στα Βαλκάνια.

- Να διακρίνουν τις συνέπειες που είχε στα Βαλκάνια η σύγκρουση συμπεριόντων μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Αυστρίας.

- Να γνωρίσουν τις σημαντικότερες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στην Ελλάδα, αυτή την περίοδο.

- Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στις εσωτερικές εξελίξεις αυτής της περιόδου.

- Να διαπιστώσουν θετικές και αρνητικές συνέπειες του μεγάλου εξωτερικού δανεισμού.

- Να διακρίνουν την αλληλεξάρτηση των διαφόρων εσωτερικών εξελίξεων.

- Να γνωρίσουν τη δράση των Βουλγάρων κομητατζήδων στη Μακεδονία και την αντίσταση των Ελλήνων.

- Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα του αγώνα για τη Μακεδονία.

- Να διακρίνουν στοιχεία που επιβεβαιώνουν την ιστορική συνέχεια της ελληνικότητας της Μακεδονίας.

- Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα πολεμικά και διπλωματικά γεγονότα που οδήγησαν στο διπλάσιασμό του ελληνικού κράτους.

- Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στη συμμαχία των βαλκανικών κρατών εναντίον της Τουρκίας, τις ευνοϊκές συγκυρίες που επικρατούσαν καθώς και τους λόγους που έφεραν σε ρήξη τη Βουλγαρία με την Ελλάδα και τη Σερβία.

- Να εκτιμήσουν τα αποτελέσματα των βαλκανικών πολέμων και τους παράγοντες που συντέλεσαν σ' αυτά.

- Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά επιτεύγματα της πνευματικής πορείας του έθνους μετά την απελευθέρωση.

- Να κατανοήσουν τις βασικότερες επιδράσεις που δέχτηκε η πνευματική πορεία στην Ελλάδα.

- Να εκτιμήσουν τις προσπάθειες για αναζήτηση εθνικής ταυτότητας.

γ. Ο αγώνας για τη Μακεδονία.

(Το μακεδονικό ζήτημα, δράση Κομιτατζήδων, αντίσταση, Παύλος Μελάς).

δ. Οι βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-13.

(Η βαλκανική συμμαχία, ο πόλεμος με την Τουρκία, ο πόλεμος με τη Βουλγαρία, τα αποτελέσματα των βαλκανικών πολέμων).

33. Η πνευματική πορεία του έθνους μετά την απελευθέρωση (παράδοση, λαογραφία, αναζήτηση εθνικής ταυτότητας).

- Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα του Α' παγκοσμίου πολέμου ιδιαίτερα εκείνα που σχετίζονται με τις εξελίξεις στην Ελλάδα.

- Να κατανοήσουν τα αίτια του πολέμου καθώς και τους λόγους που οδήγησαν στον εθνικό διχασμό.

- Να εκτιμήσουν τη στάση των πρωταγωνιστών του διχασμού και τα αποτελέσματα της έκβασης του πολέμου για την Ελλάδα.

- Να γνωρίσουν τον ελληνοισμό των περιοχών αυτών στην ιστορική του συνέχεια.

- Να κατανοήσουν την ανάπτυξη και το ρόλο του ελληνοισμού των περιοχών αυτών.

II. ΑΠΟ ΤΟΝ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΩΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ (1914 - 1974)

- Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα πολιτικά, πολεμικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά γεγονότα που σημειώθηκαν στην Ελλάδα από τον Α' παγκόσμιο πόλεμο ως τις μέρες μας και από τα διεθνή γεγονότα εκείνα που σχετίζονται ιδιαίτερα με τις εξελίξεις στην Ελλάδα.

- Να κατανοήσουν τις αιτίες των γεγονότων αυτών και το ρόλο που έπαιξαν σ' αυτό διάφοροι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες.

- Να διακρίνουν την αλληλεξάρτηση που παρουσιάζουν γεγονότα σε διαφορετικούς τομείς.

- Να εκτιμήσουν σε ποιές περιπτώσεις, πώς και κατά πόσο ο λαός επηρέασε τα γεγονότα ή τις αποφάσεις που τον αφορούσαν.

34. Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος και η Ελλάδα στον Πόλεμο (1914- 1918). (Τα αίτια του πολέμου, οι αντίπαλοι, ο εθνικός διχασμός, τα γεγονότα στα Βαλκάνια, η ρωσική επανάσταση, συνθήκες Νείγυ και Σερβών κ.τ.ε.).

35. Ο ελληνοισμός της Μ. Ασίας και του Εύξεινου Πόντου. (Σύντομη ιστορική αναδρομή, πολιτισμός, οικονομική ανάπτυξη, ιστορικές ανακατατάξεις).

36. Η μικρασιατική καταστροφή (1919-1923)

(Η επανάσταση στην Τουρκία, η μικρασιατική εκστρατεία, οι εσωτερικές διαμάχες, η καταστροφή, η συνθήκη της Λωζάνης).

- Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα του Α' παγκοσμίου πολέμου ιδιαίτερα εκείνα που σχετίζονται με τις εξελίξεις στην Ελλάδα.

- Να κατανοήσουν τα αίτια του πολέμου καθώς και τους λόγους που οδήγησαν στον εθνικό διχασμό.

- Να εκτιμήσουν τη στάση των πρωταγωνιστών του διχασμού και τα αποτελέσματα της έκβασης του πολέμου για την Ελλάδα.

- Να γνωρίσουν τον ελληνοισμό των περιοχών αυτών στην ιστορική του συνέχεια.

- Να κατανοήσουν την ανάπτυξη και το ρόλο του ελληνοισμού των περιοχών αυτών.

- Να εκτιμήσουν το μέγεθος και τη σπουδαιότητα του αλύτρωτου ελληνοισμού.

- Να γνωρίσουν τα κυριότερα γεγονότα του μικρασιατικού πολέμου.

- Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στη μικρασιατική καταστροφή.

- Να προβληματιστούν σχετικά με τις άμεσες, τις βραχυπρόθεσμες και τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της μικρασιατικής καταστροφής για την Ελλάδα.